

Η φωνή πίσω από τον τοίχο

Μια παράσταση που ευχόμαστε να δουν όσο το δυνατόν περισσότεροι

Νόρα Ράλλη

09.05.2026

Νησίδες. Εφημερίδα των Συντακτών

Η ηθοποιός Ναταλία Γεωργοσοπούλου μαζί με τον σκηνοθέτη Σάββα Στρούμπο ήθελαν να κάνουν μια παράσταση για την Ουλρίκε Μάινχοφ που να ξεφεύγει όμως από το κλασικό πλαίσιο ενός μονολόγου. Κατά τη διάρκεια της έρευνας που έκαναν η Ναταλία βρήκε γράμματα της Μάινχοφ από τη φυλακή, τα οποία δεν είχαν μεταφραστεί στα ελληνικά. Αρχικά η μετάφραση έγινε από τα αγγλικά, ωστόσο αργότερα στην ομάδα προστέθηκε η Φανή Βοβώνη, η οποία, εκτός από εξαιρετική μουσικός και βιολονίστρια, ζει για χρόνια στην Αυστρία, οπότε κατόρθωσε να κάνει τη μετάφραση κατευθείαν από τα γερμανικά.

Η διαφορά ήταν ειδοποιός και έγκειται σε μια μικρή λέξη: στα αγγλικά φαινόταν ως η Μάινχοφ σε αυτές τις επιστολές της να αναφέρεται μεν στην ίδια, αλλά στο δεύτερο ενικό. Η αλήθεια είναι όμως πως έγραφε στο τρίτο ενικό: «Η αίσθηση ότι κάποιου το κεφάλι εκρήγνυται. Η αίσθηση ότι κάποιου ο νωτιαίος μυελός πιέζει τον εγκέφαλο». Αυτή η μικρή διαφοροποίηση στο γένος είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς αποδεικνύει πως η Γερμανίδα διανοούμενη, που πολύ νέα πέρασε από τη γραφή και την έρευνα στην ενεργό δράση ως ιδρυτικό στέλεχος της RAF (της οργάνωσης που έμεινε γνωστή ως Φράζια Κόκκινος Στρατός ή «ομάδα Μπάαντερ - Μάινχοφ»), έγραφε σαν να είναι η ίδια ο οποιοσδήποτε. Ως τα όσα συνέβαιναν στην ίδια να μπορούν να συμβούν στον κάθε άνθρωπο που μάχεται να παραμείνει με κρίση και συνείδηση παρά τα βαριά βασανιστήρια. Θυμίζουμε πως ήταν η πρώτη η οποία έζησε την «εμπειρία» του λευκού κελιού στη Γερμανία, και μάλιστα τρεις φορές, που ήταν ακόμα χειρότερο από την απομόνωση, καθώς δεν άκουγες απολύτως τίποτα.

Η Μάινχοφ γεννήθηκε στις 7 Οκτωβρίου 1934, έμεινε νωρίς ορφανή και μεγάλωσε υπό την κηδεμονία της ιστορικού Ρενάτε Ρίμεκ μέσα σε περιβάλλον με σοσιαλιστικές και ειρηνιστικές ιδέες. Σπούδασε φιλοσοφία, παιδαγωγικά, κοινωνιολογία και γερμανική φιλολογία, ως φοιτήτρια ήταν στο κίνημα εναντίον των πυρηνικών όπλων, από το 1960 υπήρξε αρχισυντάκτρια του αριστερού περιοδικού «konkret» όπου έγραφε παρεμβατικά κείμενα για τον επανεξοπλισμό της Γερμανίας, τον πόλεμο στο Βιετνάμ, την κοινωνική αδικία, τα ιδρύματα ανηλίκων και τη θέση των γυναικών. Καθώς η μεταπολεμική Γερμανία δεν είχε πραγματικά ξεμπερδέψει με τον φασισμό (σ.σ. παραμένει ερώτημα αν αυτό συνέβη τελικά ποτέ), η ίδια μαζί με τον Αντρέας Μπάαντερ και τους Γκούντρουν Ενσλιν και Χορστ Μάλερ ίδρυσαν την ένοπλη οργάνωση RAF το 1970.

Αξίζει να σημειωθεί πως αν και η οργάνωση διαλύθηκε σχετικά γρήγορα, καθώς τα περισσότερα μέλη της πιάστηκαν, βασανίστηκαν και φυλακίστηκαν, έως πριν από λίγα χρόνια υπήρχαν ακόμα άτομα στην παρανομία και σαν αναγνωρίστηκαν, δικάστηκαν!

Η Μάινοχφ πιάστηκε τον Ιούνιο του 1972. Στη φυλακή έγινε σύμβολο μιας άλλης, επίσης σκοτεινής ιστορίας: της «νεκρής πτέρυγας», της συζήτησης για το αν το κράτος αντιμετώπιζε τους κρατούμενους της RAF με συνθήκες που οι ίδιοι και οι υποστηρικτές τους χαρακτήριζαν «λευκά κελιά» και «βασανιστήριο απομόνωσης». Η δίκη της πρώτης γενιάς της RAF άρχισε στο Στάμχαϊμ το 1975 υπό ακραία μέτρα ασφαλείας. Στις 9 Μαΐου 1976 η Μάινοχφ βρέθηκε νεκρή στο κελί της. Η επίσημη εκδοχή ήταν αυτοκτονία διά απαγχονισμού. Το σώμα της δεν δόθηκε σε ανεξάρτητο ιατροδικαστή και τα αίτια θανάτου της αμφισβητούνται έντονα ως και σήμερα.

Η παράσταση «Ulrike – γράμματα από τη νεκρή πτέρυγα» δεν διαχειρίζεται την αγωνίστρια Μάινοχφ – δεν την ηρωοποιεί, δεν την καταδικάζει. Την παρουσιάζει με μια ιδιαίτερη σκηνοθετική και κινησιολογική ματιά μέσα από τα δικά της λόγια (την ερμηνεύει η Ναταλία Γεωργοσοπούλου), ενώ η Φανή Βοβώνη, που συνοδεύει με το βιολί της, μας κάνει να αναρωτηθούμε: ο ήχος του βιολιού γεμίζει ένα απόλυτα σιωπηλό, στα όρια της σχιζοφρένειας, λευκό κελί. Αλλά τι ακούμε: μουσική ή σκέψεις; Νότες ή λέξεις; Τι άκουγε, τι έλεγε η Μάινοχφ; Κάθε δοξαριά και ώρα ατελείωτη. Ωρα μακριά απ' τη ζωή, αλλά όχι απ' τον αγώνα.

Η αργή και υποδόρια κίνηση της Ναταλίας, αλλά και η ερμηνεία της (λεκτική ή βωβή) και η σκηνοθετική ματιά ολοκληρώνουν το πλαίσιο ενός εσωτερικού, ολοκληρωτικού δοσίματος σε κάτι που ξεπερνάει τις ανθρώπινες αντοχές, αλλά είναι για τον άνθρωπο. Με δυο λόγια, μια παράσταση που ευχόμαστε να δουν όσο το δυνατόν περισσότεροι.